

Opetusosaamisen arviointi Tampereen yliopistossa

1. Ohjeen soveltamisala ja tarkoitus

Tässä ohjeessa kuvataan opettajan opetusosaamisen arvioinnin tarkoitus, tavoitteet, periaatteet ja menettelyt Tampereen yliopistossa. Ohje yhtenäistää ja systematisoi opetusosaamisen arviointia sekä parantaa arvioinnin avoimuutta, läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

Ohjetta sovelletaan Tampereen yliopistossa

1. rekrytoitaessa henkilöitä opetustehtäviin (esim. yliopisto-opettajat, yliopistonlehtorit, professorit, tenure track-tehtävät)
2. myönnettäessä dosentin arvoa sekä
3. arvioitaessa henkilön etenemistä tenure track -vakinaistamispolulla.

Ohjetta sovelletaan lisäksi täytettäessä professorin tehtävää kutsusta eli haettavaksi julistamatta (Yliopistolaki 33 §). Kutsuttavan tulee täyttää kiistatta myös opetusosaamisesta määrätyt kelpoisuusvaatimukset (Rehtorin päätös: Opetus- ja tutkimushenkilöstön nimikkeet ja kelpoisuusvaatimukset, 28.1.2019).

Opetusosaaminen tarkoittaa tässä ohjeessa henkilön pedagogista kyvykkyyttä, josta käytetään Yliopistolaissa (558/2009; 89 §, Dosentit) ja rehtorin 28.1.2019 päätöksessä Opetus ja tutkimushenkilöstön nimikkeet ja kelpoisuusvaatimukset (TAU/231/100/2019) nimitystä *opetustaito*. Opetusosaaminen painottaa opetustaito-termiä selvemmin kokonaisvaltaista käsitystä opetustehtävien monipuolisesta hoitamisesta ja kehittämisestä. Opetusosaamista yliopistossa arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että yksittäisen opettajan opetusosaamisen on aina myös yhteisöllistä: se mahdollistuu, rakentuu, toteutuu ja on kuvattavissa tietynlaisena tietyssä opetusyhteisössä.

Opetusansioilla puolestaan viitataan opetuskokemukseen ja siinä kertyneeseen opetusosaamiseen, mutta termi ei ota suoraan kantaa opettajan opetusfilosofiaan (opetus- ja oppimisenäkemyksiin), hänen opetusosaamisen kehittämistä koskeviin suunnitelmiinsa eikä välttämättä edes hänen opetusosaamisen laatuun.

Opetustehtävällä tarkoitetaan tässä ohjeessa yliopiston henkilöstörakenteeseen kuuluvaa tehtävää tai (dosentin) arvoa, johon kuuluu opetusta (mukaan lukien esimerkiksi opiskelijan ja opiskelijaryhmien ohjaus, oppimisen ja osaamisen arviointi ja kehittämisspalautteen antaminen, opetussuunnittelu, oppimateriaalien tuottaminen, oppimismenetelmien ja -ympäristöjen kehittäminen ja opetuksen johtaminen) ja jonka opetusosaamisesta on säädetty rehtorin 28.1.2019 päätöksessä Opetus- ja tutkimushenkilöstön nimikkeet ja kelpoisuusvaatimukset (TAU/231/100/2019).

Ohje määrittelee opetusosaamisen arvioinnin puitteet. Tampereen yliopisto on allekirjoittanut DORA-julistuksen (SanFrancisco Declaration on Research Assessment) ja on sitoutunut vastuulliseen arviointiin myös opetusosaamisen arvioinnista. Tiedekunnat ja kielikeskus voivat antaa omia täydentäviä ohjeitaan, jotka huomioivat tieteenalakohtaiset tarpeet ja vaatimukset. Hakijoiden oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että tieteenalakohtaiset, tehtäväkohtaiset tai muut välttämättömät painotukset ilmaistaan etukäteen selvästi hakijoille, arvioijille ja päätöksentekijöille.

2. Opetusosaamisen arvioinnin tarkoitus

Opetusosaamisen arvioinnilla toteutetaan Tampereen korkeakouluuyhteisön koulutus- ja tutkimusstrategioiden tavoitteita korkeakouluuyhteisön pedagogisesta uudistumisesta, opetuksen ja tutkimuksen tiiviistä yhteydestä sekä opettajuuden arvostuksesta ja tukemisesta. Opetusosaamisen arvioinnilla tuetaan yliopiston pedagogista uudistumista pitkäjännitteisesti varmistamalla opetuksen ja ohjauksen sekä koulutuksen kehittämisen ja johtamisen osaaminen yliopistossa.

Yliopiston tärkein voimavara strategian tavoitteiden toteuttamisessa on osaava ja motivoitunut henkilökunta sekä osaamisensa kartuttamisesta innostuneet opiskelijat. Opetusosaamisen arviointi tukee opiskelijan oppimista, opintojen sujuvaa etenemistä ja opiskelijan omien tavoitteiden mukaista osaamisen kartuttamista. Jatkuvasti uudistuvassa korkeakouluuyhteisössä henkilöstö ja opiskelijat kehittävät yhdessä ja tavoitteellisesti koulutusta, pedagogiikkaa ja oppimisympäristöjä.

Hyvin toteutettu arviointi antaa hakijoille tietoa opetusosaamisen kehittämiseksi. Samalla yliopisto saa luotettavaa ja syvällistä tietoa hakijapotentiaalista ja markkinoi itseään houkuttelevana työnantajana ansioituneille ja osaamisensa kehittämisestä kiinnostuneille opettajille.

3. Opetusosaamisen arvioinnin prosessi

Alla kuvataan opetusosaamisen arvioinnin prosessi ja keskeiset menettelyt erityisesti rekrytoitaessa henkilöitä opetustehtäviin.

1. Tehtävän edellyttämän osaamisen kuvaaminen

Ennen hakuilmoituksen laatimista määritellään, millaista opetusosaamista täytettävänä olevan tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää (esimerkiksi vaadittavat pedagogiset opinnot perustuen yliopiston linjauksiin ja rehtorin päätöksiin) ja mikä on opetuksen painoarvo suhteessa tieteellisiin tai muihin ansioihin tehtävän luonne huomioiden (opetusosaamisen painoarvo esim. 30 – 70 %).

Määrittelyssä ja opetusosaamisen kuvaamisessa voidaan soveltaa ohjeen liitteenä olevaa opetusosaamisen arviointimatriisia. Lisäksi määritellään, millaiset muut seikat opetusosaamisessa luetaan ansioksi.

Määrittelyssä opetusosaamisen eri osa-alueet voivat kompensoida toisiaan. Tieto osa-alueiden mahdollista painotuksista tulee olla hakijoiden saatavilla.

2. Osaamisen arvioinnin suunnitleminen ja kuvaaminen

Ennen hakuilmoituksen laatimista on suunniteltava ja päätettävä, miten hakijoiden opetusosaaminen arvioidaan ja miten eri osa-alueita painotetaan.

Tampereen yliopiston tehtävöntäyttöissä, tenure track -etenemisarvioinneissa ja dosentin arvon myöntämisessä käytetään tarkoituksenmukaisia ja monipuolisia opetusosaamisen arvioinnin menettelyjä, jotka

- ovat ennakoitavia ja luotettavia
- kohtelevat hakijoita oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti
- eivät kuormita hakijoita eivätkä valintaa valmistelevia kohtuuttomasti
- ovat ajankäytöllisesti ja taloudellisesti tehokkaita.

Opetusosaamista voidaan arvioida esimerkiksi opetusportfoliolla, opetusnäytöllä ja haastattelulla. Opetusportfoliolla hakijat voivat esittää monia opetusosaamisensa osa-alueita, ja tehtävöntäyttöä valmistelevat puolestaan pystyvät arvioimaan eri osa-alueita, hakijoiden kykyä kehittää opetustaan palautteeseen perusten sekä hakijoiden ammatillista kehittymistä.

Opetusosaamisen arvioimiseksi laadittavassa opetusportfoliossa hakijat esittävät osaamistaan seuraavilla osa-alueilla (3–5 sivua tehtävän luonne huomioiden):

1. Opetusajattelu (opetusfilosofia): käsitys oppisesta ja sen tukemisesta opetuksella

2. Pedagogiset valmiudet: pedagoginen koulutus, pedagoginen tutkimus, hyvästä opetuksesta saadut palkinnot ja huomionosoitukset sekä muut meriitit
3. Opetus- ja ohjauskokemus: opetetut kurssit, ohjatut opinnäytteet, toiminta opettajatuutorina, erilaisten opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen hyödyntäminen, opiskelijoiden oppimista ja osaamista edistävät opetus- ja ohjauskäytänteet
4. Opetus- ja ohjausosaamisen kehittäminen: oppimateriaalin kehittäminen ja hyödyntäminen, oppimisympäristöjen kehittäminen, opiskelijapalautteiden hyödyntäminen, tutkimuksen hyödyntäminen opetuksessa
5. Yhteisöllinen opetuksen kehittämistyö: yhteistyö opettajien, opiskelijoiden ja työelämän kanssa, tieteidenvälinen yhteistyö, opetussuunnitelmatyö, kansainvälisyys, pedagoginen johtajuus
6. Muut opetukselliset ansiot
7. Aiemmat arviot opetusosaamisesta

Rekrytoitaessa tenure track -urapolun vaiheeseen 1 (Assistant Professor, tenure track - tutkija) hakijoiden opetusosaaminen voidaan arvioida pelkän opetusportfolion perusteella. Huomiota kiinnitetään hakijoiden potentiaaliin opettajana ja heidän kiinnostukseensa opetukseen ja sen kehittämiseen.

Opetusnäytön tarkoituksena on todentaa opetusportfoliossa esitettyjä kompetensseja ja antaa arvioijille käsitys opettajan toiminnasta vuorovaikutteisessa tilanteessa. Näyttö annetaan mahdollisuuksien mukaan aidossa opetustilanteessa tai erikseen järjestettävänä opetusnäyttönä. Opetusnäyttönä voidaan käyttää myös esimerkiksi vuorovaikutteista verkkokurssia, ohjaustilannetta tai muuta soveltuvaa tapaa. Samaan tehtävään hakeneiden opetusnäyttö arvioidaan samalla tavalla.

Haastattelun tarkoituksena on selventää ja varmistaa muissa hakemusasiakirjoissa esitettyjä seikkoja kuten opetusajattelun toteutumista käytännön toiminnassa sekä kartoittaa hakijoiden kiinnostusta opetuksen kehittämiseen ja kyvystä toimia aktiivisena yhteisöllisten toimintatapojen kehittäjänä.

Arvioinnin pohjana sovelletaan liitteenä olevaa arviointimatriisia tehtävän luonne huomioiden.

Arvioinnin toteuttaminen

Opetusosaamisen asiantuntijoista koostettu asiantuntijapooli toimii opetusosaamisen arvioinnin tukena opetustehtäviin rekrytoitaessa sekä tenure track -etenemisarvioinneissa. Poolin jäseniä kutsutaan rekrytoinnin tueksi tarvittaessa. Pooli koostuu pedagogisesti ansioituneista professoreista ja muusta opetushenkilöstöstä sekä opiskelijajäsenistä.

Hakuilmoituksen yhteydessä hakijat saavat tiedon vaadittavasta opetusosaamisesta ja sen arvioinnista. Arviointi perustuu valmisteluvaiheessa asetettuihin kriteereihin, joiden painotuksia ei voida muuttaa haun avauduttua. Vain kärkihakijoiden opetusosaaminen arvioidaan. Arviointipoolista kutsutaan jäseniä opetusosaamisen arviointiin.

Kun henkilö hakee

- 1) avoimeksi haettavaksi ilmoitettua tehtävää, hänen opetusosaamistaan arvioidaan suhteessa hakuilmoituksessa määriteltyihin kelpoisuusehtoihin ja kriteereihin.
- 2) dosentin arvoa, hänen opetusosaamistaan arvioidaan suhteessa tiedekunnan avoimilta verkkosivuilta löytyviin dosentin arvonn myöntämisen kelpoisuusehtoihin ja kriteereihin.
- 3) etenemisarviointia tenure track -urapolulla edetäkseen seuraavaan vaiheeseen ja pyyntö hyväksytään, hänen opetusosaamistaan arvioidaan suhteessa kirjallisesti sovittuihin kriteereihin sekä yliopiston Opetus ja tutkimushenkilöstön nimikkeet ja kelpoisuusvaatimukset (TAU/231/100/2019) päätöksen määräyksiin kunkin vaiheen edellyttämästä opetusosaamisesta (opetustaidosta).

Opetusportfolio muodostaa kirjallisen pohjan opetusnäytölle ja haastattelulle. Portfoliota arvioidaan suhteessa sille asetettuihin kriteereihin. Arvioinnin pohjana käytetään soveltuvin osin liitteenä olevaa arviointimatriisia. Arvioinnin pääasiallisena tavoitteena on punnita kunkin hakijan erityisiä vahvuuksia ja kehityskohteita sekä pyrkiä saamaan hakijasta ja hänen opetusosaamisesta monipuolinen kokonaiskuva.

3. Arvioinnin tulosten kirjaaminen ja perusteleminen sekä palaute hakijoille

Opetusosaamisen arvioinnin tehtävänä on tuottaa hyvä ja perusteltu kuva hakijoiden opetusosaamisesta sekä motivaatiosta kehittyä opettajana. Opetusnäyttöä antamaan valituilla hakijoilla on mahdollisuus saada palautekooste opettajana kehittymisensä tueksi rekrytointiin osallistuneelta opetusosaamisen arviointipoolilta. Palautteen tarkoitus on tukea hakijoiden opetusosaamisen kehittymistä.

Mari Walls
rehtori

Esittelijä Kati Toikkanen, päällikkö, oppimisen ja koulutuksen kehittämisen palvelut

Liite Liite 1: Tampereen yliopiston opetusosaamisen arviointimatriisi

Allekirjoitus Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Tampereen yliopiston asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa Tampereen yliopistolta.